

Het Stedelijk Prentenkabinet

*In maart 1978 verscheen in Sodipa het artikel in de serie **onze musea** ; in het Letterenhuis trof ik een manuscript van dit artikel aan met de titel **Het Antwerps Prentenkabinet bestaat 40 jaar**; in dit manuscript was een alinea toegevoegd en 1979 voor 1978 geschreven.*

Ons koninkrijk bezit twee officiële Prentenkabinetten: het Prentenkabinet bij de Koninklijke Bibliotheek van België te Brussel en het Stedelijk Prentenkabinet te Antwerpen. Samen vormen deze beide instellingen een indrukwekkende verzameling grafiek en tekeningen, maar ook in zijn dooie eentje mag het Antwerpse Prentenkabinet een rijke, benijdenswaardige, wel eens ondergewaardeerde bron van informatie en documentatie op het stuk van de Vlaamse prent- en tekenkunst heten. Momenteel zitten in de barstensvolle magazijnen niet minder dan 2.300 oude

en 12.000 moderne tekeningen, 21.000 oude en 32.000 moderne prenten, 1.500 koperplaten, 1.500 houtblokken, 300 druk cliché's en 4.500 fotonegatieven, 500 moderne en 260 oude prentboeken opgeborgen. Bovendien beschikt het Prentenkabinet over een referentiebibliotheek van nagenoeg 10.000 titels, die hoofdzakelijk betrekking hebben op de geschiedenis van de grafische kunsten en de grafische technieken: een goudmijn voor al wie zich op deze terreinen nader wil oriënteren.

De grondslag van deze collecties werd gelegd door de kunsthistoricus Max Rooses (1839-1914), die als eerste conservator van het Museum Plantin-Moretus een verwoed verzamelaar was van oude en moderne Antwerpse tekeningen en prenten. Hij liet geen gelegenheid voorbijgaan om deze 'gesloten' afdeling door aankopen en schenkingen uit te breiden. Zo kon hij in 1875 het stadsbestuur ertoe bewegen de kostbare collectie prenten van Edward Ter Bruggen aan te kopen, die oorspronkelijk was aangelegd door de stadsarchivaris Frederik Verachter. In 1890 wist hij de hand te leggen op een groot aantal negentiende-eeuwse gravures uit de nalatenschappen van Henri De Braekeleer en Jan-Baptist Michiels, in 1898 op de etsplaten en rijke portefeuilles met grafiek die de Antwerpse graveur Jozef Linnig had nagelaten. In 1905 voegde Rooses uit zijn privébezit 408 tekeningen van oude en moderne Antwerpse meesters aan dit patrimonium toe.

Ook na zijn dood groeiden deze verzamelingen van jaar tot jaar aan, dankzij de vooruitziende blik en de bewuste cultuurpolitiek van de Stad Antwerpen, die belangrijke bedragen investeerde in de aankoop van het bijna volledige etswerk van Willem Linnig jr., de collectie Cl. van Cauwenberghs (waaronder tekeningen van Jan Brueghel, E. Quellin, A. Van Dyck, J. Jordaens en andere grote meesters), het puik van de collectie Constant Cap, enz. Uit veilingen in het buitenland werden daarenboven unieke, zo niet zeldzame stukken betrokken,

o.a. tekeningen van Rubens en Jordaens en een aantal merkwaardige, oude Antwerpse houtsneden.

Het Prentenkabinet, dat mettertijd een eigen behuizing kreeg aan de Vrijdagmarkt (als buur van het Museum Plantin-Moretus) en op 11 maart 1939 als zodanig officieel werd ingewijd, won aldus geleidelijk aan betekenis en aanzien, in zoverre dat ook het Antwerpse mecenaat zich uitgenodigd voelde om vorstelijke schenkingen te doen. Robert Fester, de familie Speth, mej. Anna Looymans, Maurice Seghers, Dr. Ludo Van Bogaert en last but not least het in 1905 gestichte Bestendig Dotatiefonds, dat geen vruchteloos beroep deed op kapitaalkrachtige iconofielen en sympathisanten, droegen in de loop der jaren – onder het conservatorschap van respectievelijk A. J. J. Delen, Fr. Van den Wijngaert en L. Voet – in niet geringe mate bij tot de uitbreiding en valorisatie van de verzamelingen van het Prentenkabinet.

Ook na de tweede wereldoorlog bleef de zon op het Prentenkabinet schijnen. De huidige conservator Dr. L. Voet zette de inspanningen van zijn voorgangers voort en slaagde er in – onder andere honderden tekeningen van Rik Wouters en Alfred Ost, de nagenoeg complete verzamelingen linocliché's van Henri Van Straten en etsplaten van Walter Vaes en het oude illustratiemateriaal van de uitgeverij J. E. Buschmann, omvattend 1.300 houtblokken en 50 koperplaten – te verwerven.

Anno 1978 [1979] is het Prentenkabinet met zijn moderne, goed geoutilleerde leeszaal en zijn stemmig bovenzaaltje voor gelegenheidstentoonstellingen dan ook een steeds drukker bezochte publieke instelling geworden, waar zowel specialisten als leken uit binnen- en buitenland regelmatig de cartotheken beduimelen, op zoek naar een historische afbeelding, een heiligenprentje, een portret van een bekende of minder bekende figuur, een landschapje 'naar' Breugel of Rubens, of een oude Antwerpse gevel.

Als gevolg van de haast onstuitbare aangroei van de collecties moest er zelfs geruime tijd terug al toe besloten worden, specialisatienormen aan te leggen en de aankopen te beperken tot werk van Antwerpse kunstenaars en onderwerpen die betrekking hebben op het historisch en sociaal verleden van de Scheldestad.

[In de loop van zijn 40-jarig publiek bestaan is het Prentenkabinet er ongetwijfeld in geslaagd de rol te vervullen die zijn eerste conservator A.J. J. Delen het had toegedacht, namelijk 'aan de algemeene beweging voor volksoontwikkeling een belangrijk aandeel te nemen' en 'den smaak voor graphische kunst ook onder de minder vermogende standen te verspreiden'.

] (*alinea 1979*)

Voor de belangstellenden: de leeszaal van het Stedelijk Prentenkabinet is toegankelijk op werkdagen van 10 tot 16 u.

R. de Belser
adjunct-bibliothecaris van het
Museum Plantin-Moretus en Stedelijk Prentenkabinet.